

Työeläketiedottajien neuvottelupäivät 5.-6.9.2001

TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄN SYNTY

Vuosipaalu, jolla näinä päivinä merkitään työeläkkeiden synnyttämisen kulunut 40 vuoden aika, on aikaisempia kookkaampi. Pitäähän näin pitkä ajanjakso sisällään samalla ajan, jona ansaitaan täysi työeläke. Samaa ajatuskulkua noudatellen seuraava merkittävämpi pylväs tulee olemaan noin 60 vuoden kohdalla. Siihen mennessä 40 vuotta vakuutettuina olleet ja täydet eläkkeet saaneet ehtivät nauttia niitä 20 vuotta, joka silloin lienee keskimääräinen eläkkeellä olon aika. Tuolloin järjestelmä saavuttaa täyden kypsyytensä.

TEL säädettiin karuun yhteiskuntaan

On syytä muistaa, että 40 vuotta sitten nykyinen IT-tekniikan kärkimaa Suomi näytti kovin toisenlaiselta kuin nyt. Maailma oli jaettu kahteen valtapiiriin, joista toisen edustaja Nikita Hruštšev oli juuri todennut, että seuraavan seitsenvuotissuunnitelman jälkeen tarvitaan viisi vuotta siihen, kun Neuvostoliitto ohittaa Yhdysvallat teollisuustuotannossa.

Maamme oli agraarivaltainen - siirtoväki ja rintamamiehet oli kytketty turpeeseen asutusrainoilla ja raivauspalkkioilla. Kaupungistuminen oli kuitenkin hyvällä alulla. Poliittiset vastakohtaisuudet olivat jyrkät, ja kuvioita sekoitti puoluekentän jakaantuminen toisaalta TPSL:ään ja SDP:hen, toisaalta SKDL:ään ja sen ytimeen SKP:hen. Työmarkkina-kulttuuria ja reilua sopimisjärjestelmää ei juurikaan ollut - vuoden 1956 yleislakkokin vaikutti vielä. Poliittista kuviota vastaten oli työntekijöiden järjestö jakautunut SAK:ksi ja SAJ:ksi, joista jälkimmäinen oli lähempänä SDP:tä. Devalvaatiot ja valtionalouden kassakriisit seurasivat toisiinsa ja hallitusten kokoonpanot vaihtuivat tiheään.

Sosiaaliturvaa alettiin luoda

Noihin aikoihin oli Suomessa voimassa 1800-luvun lopussa säädetty tapaturmavakuutuslaki, joka oli uudistettu vuonna 1948. Uudistus, jonka

Seppo Pietiläinen

5.9.2001

mallina oli Saksan Valtakunnan vastaava laki, laajensi turvan myös henkiseen työhön. Korvaussuoja oli heikko muun muassa palkkakaton vuoksi.

Sairausvakuutus oli antanut odottaa itseään, vaikka sitä oli ehtinyt selvittää kuusi komiteaa; viimeisin vuonna 1959 Kelan pääaktuaarin Tauno Jylhän johtamana. Esteenä olivat muun muassa lääkäriiliton tehokas vastustus ja se, että ei haluttu heti kerralla ulottaa vakuutusta maaseudun väestöön, jonka terveyspalvelut olivat kieltämättä huonoimmat ja vaikeimmin saatavilla.

Poiketen yleismaailmallisesta sosiaalivakuutuksen kehittämisjärjestyksestä meille oli vuonna 1937 luotu kansaneläkejärjestelmä, joka rakentui etukäteen yksilöllisille tileille tapahtuvalle säästämislle. Järjestelmän varat söi sodan johdosta räjähtänyt inflaatio, eikä se alunperinkään ollut realistinen rakentuessaan täyden rahastoinnin pohjalle. Vakuutus uusittiin perusteellisesti vuonna 1956 annetulla kansaneläkelaiilla, joka muutti aikaisemmin ansaintaperiaatteelle rakentuneet kansaneläkkeet tasaeläkkeiksi. Ideologisen perusteena käytettiin sodan jälkeen Englannista vallalle pääsystä beveridgeläistä ajattelua. Tasaeläkepohjalle kansaneläke muutettiin vasta eduskunnassa, jossa poliittinen argumentointi selätti virkamiehet ja muut asiantuntijat.

Työttömyysvakuutus oli vasta alkutekijöissään. Työttömyys oli pitkälti maaseudun ja syrjäseutujen rakennetyöttömyyttä, joka hoidettiin joulukuusta maaliskuuhun kestävien paikallisten työllisyystöiden avulla. Työllisyys- ja asutuspolitiikan yhteisin voimin sidottiin ihmiset, usein nuoretkin, entisille asuinsijoilleen.

Erityisen tehokkaasti oli sitä vastoin kehitetty lapsilisä. Alun perin nämä lisät annettiin palkankorotuksina, mutta vuonna 1948 luotiin hyvätaoainen lapsilisäjärjestelmä, jonka korvauksia seuraavat kymmenen vuotta korotettiin, myös reaalisesti. Tämä onkin yksi selitys korkean syntyvyyden jatkumiselle pitempään sodan jälkeen kuin muissa Euroopan maissa.

Muissa maissa vähän parempi sosiaaliturva

Sosiaalisten tulonsiirtojen osuutta oli Pohjoismaissa seurattu jo sodan päättymisestä, ja Kansainvälisen Työjärjestön (ILO:n) vertailutilastoja on olemassa 1950-luvulta. Niistä näkyy, että sosiaalipolitiikan kärkimaat sijoittuivat silloin Euroopan ytimeen. Kun Ranskassa ja Länsi-Saksassa sosiaalisten tulonsiirtojen osuus kansantulosta läheni 20 prosenttia, olivat Pohjoismaiden luvut vielä tuolloin vähän yli 10 prosenttia. Vuonna 1959 Ruotsi oli kärjessä 14 prosentilla, kun Suomi piti perää 11,5 yksiköllään.

Pohjoismaissa eläketurvamenot olivat 1950-luvulla Ruotsissa ja Tanskassa henkilöä kohden laskettuina muita selvästi korkeammat, mutta

Seppo Pietiläinen

5.9.2001

vuoden 1956 kansaneläkeuudistus toi Suomen Norjan tasolle ja vähän ylikin.

Suomen eläkepolitiikan päätöksentekijöihin on vaikuttanut Ruotsin 1960-luvun alun eläkereformi, jota muun muassa Sosiaalipoliittisen Yhdistyksen esimies Pekka Kuusi piti kirjassaan aikakauden kehittyneimpänä eläkejärjestelmänä. Yhden äänen enemmistöllä oli valtiopäivillä hyväksytty hyvätasoinen kansaneläke ja sen päälle rakentuva ATP-järjestelmä, jossa ansainta-aika oli vain 30 vuotta. Siihen sisältyi runsas perhe-eläke, josta naislesken osuus oli huomattava. Hallinto keskitettiin valtion vakuutuslaitokselle, mitä ratkaisua erityisesti työnantajapiirit ja porvaripuolueet Suomessa kavahtivat.

Työeläkkeiden ituja

Jo ennen TEL:iä on ollut jonkinlaisia työeläkkeitä. Vuonna 1956 oli säädetty merimieseläkelaki, joka sisälsi monia sittemmin muussa työeläkejärjestelmässä toteutettavia periaatteita. Poliittisena voimana on taustalla ollut Merimies-Unionin legendaarinen hahmo Niilo Wälläri, joka onnistui neuvottelemaan järjestelmään jopa yhden kolmasosan valtionosuiden.

Vapaaehtoisella pohjalla olivat erityisesti pankit ja osuustoiminnalliset yritykset perustaneet eläkekassoja, joita koski 1942 annettu avustuskassalaki. Jotkut suuret työnantajat, erityisesti ruotsinkielisen pääoman hallitsemat, olivat ottaneet ryhmäeläkevakuutuksia Eläke-Varma nimisessä henkivakuutusyhtiössä. Varsin merkittävä vaikutus oli vuonna 1955 säädetyllä eläkesäätiölailla, joka salli pitää säätiössä vastuuvajasta. Tämä antoi työnantajalle mahdollisuuden siirtää varoja ohi verotuksen vuosina, joina yrityksen tulos oli hyvä. Eläkesäätiöitä perustivat monet perheyrityksetkin. Vuoden 1959 päättyessä oli toiminnassa 362 eläkesäätiötä, joihin kuului noin 100 000 työntekijää.

Merkitystä sosiaaliturvan takaajana oli ollut myös huoltoapulain 5 §:llä, jonka mukaan työnantajalla oli velvollisuus huolehtia pitkäaikaisen työntekijänsä elatuksesta tämän menetettyä työkykynsä sairauden tai vanhuuden vuoksi. Ehtona oli 20 vuotta kestänyt työsuhde ja se, että hän ei voinut saada muualta elatusta, ei omista varoistaan, aviopuolisoltaan eikä lapsiltaan. Elatuksensaajan tuli tehdä edelleen kohtuullista työtä työnantajalleen. Oli luonnollista, että tämä agraarioloihin luotu pykälä ei voinut parannettunakaan muodostaa pohjaa eläkejärjestelmälle.

Valtion ja useimpien kuntien virkamiehillä oli jo tuossa vaiheessa varsin kohtuulliset eläkkeet, joiden saanti tosin edellytti elinaikaista sitoutumista työnantajaan.

Työeläkevakuutuksen yksi innovaatio oli se, että nämä olemassa olevat eläkejärjestelyt sopeutettiin uuteen järjestelmään. Kassat ja säätiöt saattoivat jatkaa myös TEL-vakuutuksen hoitajina. Työnantaja voi yllä-

Seppo Pietiläinen

5.9.2001

pitää parannettua eläketurvaa rekisteröimälle sen uuteen järjestelmään. Huoltoapulain 5 §:n mukaiseen elatukseen oikeutettu sai valita, ottaako hän tuon pykälän turvaaman vai uuden lain mukaisen eläkkeen (TEL 23 §:n 1 mom.). Valintaoikeus oli mahdollinen kymmenen vuoden aikana lain voimaantulosta. Julkisen alan järjestelmät sopeutettiin yksityiseen sektoriin säätämällä myöhemmin KVTEL ja VEL sekä ottamalla käyttöön erityiset TEL:iä vastaavat perusturvan sekä sen yli menevän lisäturvan käsitteet.

Perustyön teki Eläkekomitea

Sosiaalisen reformin synnyttää yhteiskunnassa vallitseva epäkohdaksi luokiteltava tilanne, joka on kyllin pakottava luodakseen yleisen tahdon saada aikaan muutos. Tarve saada kulutustasoa vastaava toimeentulo työkyvyttömyyden tai vanhuuden aikana oli ilmeinen nimenomaan asutuskeskusten teollisuustyöväestön ja toimihenkilöiden keskuudessa. Heillä kun ei ollut muita tulolähteitä eikä mahdollisuuksia halpaan asuntoon tai tuotteisiin omasta maataloudesta. Välittömän sytykkeen toimienpiteille aiheutti kansaneläkemuuksio, joka työntekijöiden piirissä nimettiin työmiehen eläkerahojen kaappaukseksi. Kollektiivinen muisti on pitkä, niin että vielä puolen vuosisadan jälkeenkin kuulee vanhan varoituksen: "Näpit irti - työeläkkeistä".

Eläkekomitea pohjautuu silloisen kansanpuolueen ja TVK:n aktiivisuuteen Fagerholmin toisen hallituksen muodostamisen yhteydessä. Nämä järjestöt olivat vaatineet toimihenkilöiden eläkekysymyksen selvittämistä, mikä ilmeisesti sosiaalidemokraattien vaatimuksesta oli laajennettu koskemaan kaikkia yksityisoikeudellisissa työsuhteissa olevia.

Eläkekomitea asetettiin 5.12.1956 ja sen mietintö on päivätty 30.8.1960 (11/1960). Komitean puheenjohtajana toimi ministeriön vakuutusosaston osastopäällikkö Teivo Pentikäinen, jonka osuus jo aikaisemmin oli ollut ratkaiseva muun muassa merimieseläkelain ja eläkesäätiölain sekä vuonna 1952 annetun vakuutusyhtiölain valmisteluissa. Komiteassa oli sekä puolueiden että etujärjestöjen edustajia, joista monet olivat myöhemmin näkyvissä asemissa työeläkelaitoksissa tai niiden hallintoelimissä.

Komitean työn raskassoutuisuus johtui työnantajapuolen alkuun ottamasta nihkeästä asenteesta. Myöhemmin tämä suhtautuminen muuttui muun muassa edellä mainitun Ruotsin varoittavan esimerkin vuoksi. Kun sitten hallintoa alettiin rakentaa yksityiseksi ja hajasijoitetuksi ja kun työnantajat saivat takaisinlainausoikeuden, alkoi tie tasoittua.

Vanhahtavasta kielenkäytöstään huolimatta on komiteanmietintö yllättävän nykyaikainen. Siinä on luotu suurin osa vieläkin käyttökelpoisista käsitteistä, tehty monipuolinen analyysi eläketurvan tarpeesta ja kehitelty järjestelmämme kantavat periaatteet, jotka ovat kestäneet aina näihin päiviin saakka. Mietintöön liittyi yksityiskohtainen ehdotus työntekijäin

Seppo Pietiläinen

5.9.2001

eläkelaiksi, johon merkittäviä muutoksia oli tarve tehdä vasta 1970-luvun puolivälissä.

TEL tarvitsi eduskunta-aloitteen

1960-luvun alun hallitustilanne oli sellainen, ettei järkevää eläkepolitiikkaa voitu saada aikaan. Taustalla vaikuttivat muun muassa Honka-liitto ja Kelan asuntokaupat, jotka kiristivät maalaisliittolaisen vähemmistöhallituksen ja sosiaalidemokraattien välejä. Työnantajaliittojen kahden kokoomuslaisen vaikuttajan toimesta syntyikin hotelli Kämpissä kokoonnutunut kerho, jossa heidän lisäksi oli työntekijöitä ja maaseutua edustavia kansanedustajia. Tämän kerhon vaikutuksella valmisteltiin eduskunnalle annettavaksi lakiesitys kansanedustajien lakialoitteena, joka sai nimensä ensimmäisen allekirjoittajan Veikko Kokkolan mukaan.

Lakialoite käsiteltiin eduskunnassa keväällä 1961, ja presidentti vahvisti sen 8.7.1961. Antamispäivällä oli suuri merkitys, koska silloin voimassa olevat työsuhteet tulivat periaatteessa lain piiriin. Lakihan tuli voimaan vuotta myöhemmin, 1.7.1962.

Eduskunta teki ehdotukseen lähinnä Kämpin kerhon ehdottamia, varteenotettavia parannuksia. Lain hyväksymiseen liittyi ponsi siitä, että säädetään erikseen eläketurvasta LEL-aloilla, joilla työsuhteet yleensä ovat TEL:n kuuden kuukauden odotusaikaa lyhyempiä. Sama asia oli todettu myös lainsäädännöksessä (2 §). Tämä oli hinta sille, että mukaan tuli myös maalaisliitto, joka edusti silloin runsaslukuista maanviljelijä-metsureiden joukkoa.

LEL syntyi pikavauhdilla

Osastopäällikkö Pentikäisen johdolla toiminut LEL-komitea sai työnsä valmiiksi 2.9.1961. Laki vahvistettiin 9.2.1962 ja tuli voimaan yhdessä TEL:n kanssa seuraavan heinäkuun alussa. LEL koski alkuvaiheessaan samoja aloja kuin nytkin mutta niillä vain lyhytaikaiseksi tarkoitettuja työsuhteita. LEL-eläke määrättiin karttuvaksi summaamalla kaikki lain piirissä saadut ansiot työsuhteen kestosta riippumatta. Sen toimeenpanoa varten perustettiin alkuvaiheessa neljä työeläkekassaa, yksi kutakin LEL:n pääalaa varten.

Pääperiaatteet luotiin jo alussa

Uusi TEL sisälsi periaatteita, jotka monessa suhteessa olivat aikaansa edellä. Voitiinhan suunnittelussa lähteä puhtaalta pöydältä ja samalla ottaa huomioon muualla maailmassa ja Suomessa saadut negatiiviset kokemukset. Tässä yhteydessä kiinnitän huomiota näihin periaatteisiin siltä osin, kun ne ovat olleet esillä viimeaikaisten keskusteluissa.

Erityisen painon sai silloin *koskemattomuusperiaate*, joka tarkoitti sitä, että aikaisemman työsuhteen eläketurva säilyi (vapaakirjana), vaikka

Seppo Pietiläinen

5.9.2001

työntekijä vaihtoi työnantajaa. Valtaosa järjestelmistä, muun muassa julkinen sektori, oli rakentunut sille pohjalle, että eläkelupauksen avulla sidotaan työnantajat koko iäkseen yhteen yritykseen. Uuden koskemattomuusperiaatteen avulla edistettiin jo silloin työvoiman vapaata liikkuvuutta kansallisella tasolla. Nykyään tämä periaate vaikuttaakin itseltään selvältä. Toisaalta esimerkiksi EU:n piirissä koskemattomuutta alettiin toteuttaa vasta myöhemmin koordinoimalla lakisääteisen eläketurvan muodostumista. Työ on vieläkin kesken esimerkiksi ammatillisen lisäeläketurvan osalta.

Suomalaisessa keskustelussa on koskemattomuusperiaatteella alettu myöhemmin tarkoittaa myös sitä, että ansaittuun eläkeoikeuteen ei puututa taannehtivasti lainsäädännöllä. Tämä näkökohta ei ollut vielä TEL:n syntyhetkellä ajankohtainen, vaan sitä on jouduttu pohtimaan harkittaessa järjestelmän etuuksien kaventamista.

Viimeisen laitoksen periaate oli itse asiassa koskemattomuusperiaatteen tekninen puoli. Vapaakirjat, joita Eläkekomitea arvioi – kaavailemansa järjestelmän puitteissa – olevan yhdellä työntekijällä muutamia harvoja, voitiin myöntää viimeisestä laitoksesta. Riitti yksi eläkepäätös, eikä rahoja tarvinnut konkreettisesti siirtää eläkelaitoksesta toiseen. Vasta nyt keskustellaan tästä periaatteesta muualla maailmassa, jossa esteen kuitenkin muodostavat vakiintuneet järjestelmät ja menettelytavat. Meillä Suomessa järjestelmän 40-vuotistaivalta juhlittaessa on tämä periaate kokemassa täyttymyksensä.

Ehdottamansa organisaatoratkaisun vuoksi komitea on kiinnittänyt erityistä huomiota *eläkkeiden turvaamiseen*. Luottovakuutuksen tehtävänä olisi ollut kustantaa eläketurva, jos työnantaja on laiminlyönyt ottaa vakuutuksen, sekä olla takaisinlainan ja eläkelaitoksen vastuuvajauksen vakuutena. Lopulliseen lakiin on lisäksi otettu tärkeäksi osoittautunut säännös työeläkelaitosten yhteisvastuusta eläkelaitoksen konkurssissa. Luottovakuutus teki aikoinaan tehtävänsä ja sai mennä, yhteisvastuu on jatkuvasti ajankohtainen.

Pohdittuaan palkkaindeksin käyttömahdollisuutta komitea olisi antanut *inflaatio suoja* eläkkeille sitomalla vapaakirjat ja eläkkeet elinkustannusindeksiin. Eduskunnassa elinkustannusindeksi vaihtui kuitenkin palkkaindeksiksi. Tapaturma- ja liikennevakuutuksen mallin mukaisesti indeksiturva tuli rahoitettavaksi jakojärjestelmästä, mikä jälkikäteenkin katsottuna on ollut oikea ratkaisu.

Eläkkeen perusteena olevaksi palkaksi komitea valitsi työsuhteen *loppupalkan* viimeisen vuoden ajalta. Perustelujen mukaan loppupalkka on teknisesti helpompi kuin keskipalkka, joka olisi erityisen mutkikas ja liisäisi järjestelmän hoidosta aiheutuvaa työtä. Sitä paitsi valmis malli oli olemassa jo virkamiesten järjestelmissä. Sittemmin eri työnä säädetty LEL taas otti teknisesti huomioon kaikki aktiiviajan palkat, mikä paremmin sopiikin näiden alojen työntekijöiden urakehitykseen. Alunperin

Seppo Pietiläinen

5.9.2001

TEL-palkka sisälsi vain säännölliset ansiot, kun taas LEL:ssä tulivat myös ylityöt mukaan. Eläkepalkan katottomuutta on ilmeisesti pidetty niin selvänä eläkkeen *ansaintaperiaatteen* toteutumana, että sitä ei ole korostetusti komiteavaiheessa perusteltu. Sittemmin katottomuus on saanut lisäarvoa, kun on nähty eläkekaton aiheuttamat heijastusvaikutukset muualla maailmassa.

Rahoituksen osalta komitea pohti pitkään kahta äärivaihtoehtoa, *rahas-toivaa ja jakojärjestelmää*, ja kallistui nimeämäänsä sekajärjestelmään. Alkuvaiheessa oli rahastoinnilla aika suuri paino, kun jakojärjestelmästä oli määrä kustantaa vain vapaakirjatyökyvyttömyyseläkkeet ja ennen 1.7.1912 syntyneiden vanhuuseläkkeet. Niin ikään jakojärjestelmän har-teilla olevien indeksikorotusten merkitys oli vielä pieni, vaikka kolmen ensimmäisen vuoden indeksikorotukset olivatkin peräti 6, 9 ja 12 prosenttia. Vakuutusmaksu puolestaan pysyi koko 60-luvun ajan 5 prosentina. Nousupainetta helpotti kuitenkin se, että 55 vuotta täyttäneiden vanhuuseläkkeen rahastoinnista luovuttiin vuosikymmenen puolivälissä.

Laki pähkinänkuoressa

Uusi TEL koski työsuhteessa olevia työntekijöitä. Ulkopuolelle jäivät sivutoimet, merimiehet sekä valtion ja kuntien palveluksessa olevat. Laki ei koskenut työtä, johon työntekijä tuli 55 vuotta täytettyään, ellei hän jo ennestään kuulunut TEL:n piiriin.

Vanhuuseläkeikä oli 65 vuotta, johon Eläkekomitea päätyi perusteellisten selvitysten jälkeen. Kuitenkin 60-luvun sosiaalipolitiikkaa käsittelevässä kirjassaan Pekka Kuusi toteaa, "ettei liene mahdotonta, että jo 60-luvun lopulla ikärajan korottaminen tulee täälläkin nimenomaan miesten osalta toteutettavaksi". Työkyvyttömyyseläke oli jätetty vakuutusehtojen määräyksistä riippuvaksi, kuitenkin niin että eläke oli myönnettävä ainakin sille, joka sai kansaneläkkeen työkyvyttömyyseläkkeen. Perhe-eläkettä ei kustannussyistä vielä tuolloin otettu eläkepalettiin.

Eläkkeen määrä oli prosentti työsuhteavuotta kohden, kuitenkin enintään 40 prosenttia (komitea: 30). Mukaan otettiin työsuhteet, jotka työntekijän täytettyä 23 vuotta (komitea: 25) olivat jatkuneet kuusi kuukautta (komitea: vuoden). Huomioon otettiin myös puolet siitä ajasta, jonka 8.7.1961 voimassa ollut työsuhte oli jatkunut ennen 1.7.1962. Tämä oli se ylikompensaatio, joka haluttiin antaa vanhoille työntekijöille maksuvapaasti. Työkyvyttömyyseläkkeen saaja sai nykyiseen tapaan hyväksyen tulevan ajan. Yhteensovitusraja oli 60 prosenttia. Sitä alensivat solita-korvaukset sekä kansaneläkkeen perusosa ja tukiosa.

Liikkeellelähtö oli siis varovainen. Tekninen järjestelmä tarjosi kuitenkin hyvän pohjan kehittää eläkkeitä. LEL:n järjestelmä oli samantapainen kuitenkin ilman vanhojen työsuhteiden ylikompensaatiota.

Seppo Pietiläinen

5.9.2001

Lisäedut sopeutettiin järjestelmään niin, että ylieläkkeitä ei pääse muodostumaan. Tämä ajattelutapa jatkuu nykyään vapaaehtoisen lisäeläketurvan osalta vakuutusmaksujen verovähennysjärjestelmässä.

Laki oli selkeä ja yksinkertainen

TEL oli tarkoituksella kirjoitettu pelkistetyksi ja vain pääasiat sisältäväksi. Kymmenen vuotta sitten ilmestyneessä kirjoituksessani olen käsitellyt TEL:iä lainsäädännöllisenä tuotteena. Kirjoituksesta käy ilmi myös se, miksi ja miten hyvä alkuteksti on tarvelty (Liite).

Organisaatio ja toimeenpano

Organisaatio luotiin hajasijoitetuksi yksityisten ja puolijulkioikeudellisten laitosten järjestelmäksi, jossa työmarkkinaosapuolille annettiin merkittävä rooli. Työnantajan oli järjestettävä vakuutusasiansa 1.7.1994 mennessä. Tuon vuoden päättyessä oli toiminnassa 9 eläkevakuutusyhtiötä, 10 eläkekassaa ja 162 eläkesäätiötä sekä 4 LEL työeläkekassaa. Järjestelmän keskuselimen, ETK:n, palveluksessa oli 92 henkilöä.

TEL:n mukaan oli vakuutettu 700 000 työntekijää ja LEL-vakuutusmaksuja oli maksettu kuukaudessa keskimäärin 200 000 työntekijästä.

Vuoden 1964 päättyessä oli eläkkeensaajia 11 300, joista kolmannes sai vanhuuseläkettä. Työeläkkeen keskimäärä oli 87 markkaa kuukaudessa. Työikäisen TEL-indeksillä muunnettuna määrä on nykyarvossa 1 486 markkaa.

Oli siis päästy hyvään alkuun...